

De Lunettenlinie in Wijk aan Zee, Beverwijk en Heemskerk

Een lunet is een klein vestingwerk met twee schuine, naar buiten gerichte zijden (facen genoemd) en twee naar achter gerichte zijden (flanken). De keel is open of op een eenvoudige wijze afgesloten door een borstwering of een muur met schietgaten. Lunetten kwamen voor als buitenwerken van een vesting of als onderdeel van een linie. De naam is afgeleid van het Franse woord voor maan, 'lune', omdat de lunetten halvemaanvormig zijn, van bovenaf gezien.

In de gemeente Beverwijk bevindt zich een aantal lunetten, waarvan er minstens zeven - van de oorspronkelijke 26 - goed bewaard zijn. Sommige zijn zelfs gerestaureerd. Op een van de lunetten aan de Creutzberglaan bevindt zich een monument. De Beverwijkse lunetten zijn na de Engels-Russische invasie in 1799 gebouwd in opdracht van de Bataafse republiek. Dit gebeurde onder commando van de Bataafse kolonel Cornelis Kraijenhoff. Gekozen werd voor Beverwijk, omdat Holland daar aan het begin van de 19de eeuw nog op z'n smalst was (de huidige IJ-polders waren nog IJ-meren) en dus gemakkelijk te verdedigen. Doel was het voorkomen van een inname van Amsterdam door anti-napoleontische troepen. Een volgende invasie vond nooit meer plaats en de lunetten zijn verder in de napoleontische tijd nooit operationeel geweest. De linie van lunetten van de duinenrij bij Wijk aan Zee tot aan het toenmalige Wijkermeer wordt ook de Linie van Beverwijk genoemd. Samen met de Linie van Noord-Holland (waterlinie) vormde het de Linie Monnickendam - Wijk aan Zee.

Corneli(u)s Rudolphus Theodorus baron Krayenhoff (Nijmegen, 2 juni 1758 - aldaar, 24 november 1840) was een Nederlands natuurkundige, arts, generaal, waterbouwkundige, cartograaf en tegen wil en dank korte tijd Nederlands minister van Oorlog. Aan het eind van 1794 nam Krayenhoff dienst in het Franse leger. In 1796 werd hij directeur van de Hollandse fortificaties en verhuisde naar Muiden. Vanaf 1798 was hij betrokken bij de nieuw te organiseren Rijkswaterstaat, nadat de soevereiniteit van de provincies was opgeheven. Hij woonde de veldtocht tegen de Russisch-Engelse invasie van 1799 bij (Slag bij Castricum) en adviseerde de legerleiding. Krayenhoff was inmiddels begonnen met wat zijn levenswerk zou worden: de driehoeksmeting, zodat Nederland gedetailleerd in kaart kon worden gebracht.

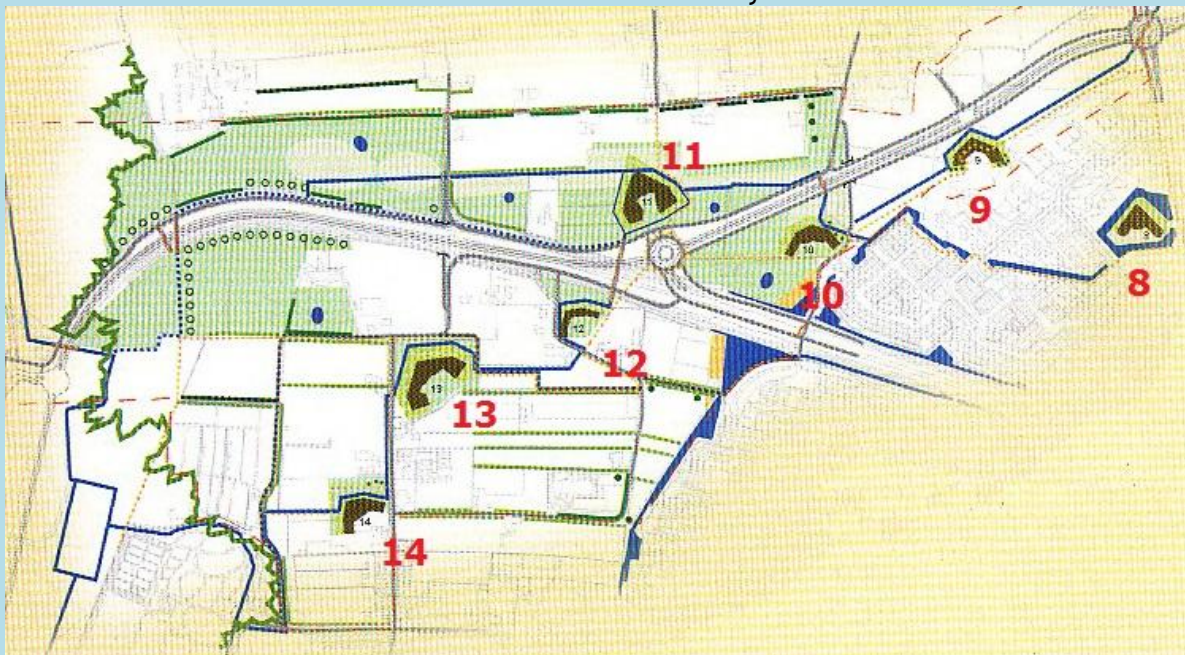
Krayenhoff hield zich bezig met het vaststellen van het Amsterdams Peil. Lodewijk Napoleon was zeer op hem gesteld en bood hem diverse functies aan. Krayenhoff was tien maanden Minister van Oorlog en organiseerde de verdediging van Amsterdam. De aanleiding was een dreigende invasie van Napoleon Bonaparte. Daarmee gaf Krayenhoff de eerste aanzet tot de Stelling van Amsterdam, toen de Posten van Krayenhoff, soms ook wel de Oude Stelling van Amsterdam genoemd. Toen Napoleon dit ter ore kwam, moest Krayenhoff worden ontslagen. Bij een ontmoeting toonde Napoleon alsnog interesse en

benoemde hem in Parijs. Krayenhoff kreeg een aantrekkelijk aanbod uit Rusland, maar was bang voor de keizer.

Willem de Clercq vermeldt in zijn dagboek dat Krayenhoff order zou hebben gegeven bij een eventuele aanval ... aan iedereen om de stenen voor zijn deur op te nemen, dezelve op zijn voorkamer te transporteren en daarmee de aanvallende Fransen lieflijk met een steenregen te begroeten. Hij werkte ijverig mee aan de Restauratie en in 1815 werd hij tot baron verheven. In 1815 was hij betrokken bij de heroprichting van het Topografisch Bureau voor het maken van een land-dekkende kaart van Nederland op de schaal van 1:115.200 de zogenaamde Krayenhoffkaart.

Toen de stadsmuur van Amsterdam tussen 1803 en 1811 was afgebroken, nam hij het initiatief tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In 1818 raakte Krayenhoff in opspraak over de problemen bij de bouw van vestingwerken in Charleroi. Zijn jongste zoon, kapitein-ingenieur Johan Krayenhoff, was betrokken bij de bouw van het fort Batavia in Nijmegen. De Koning gaf in 1826 toestemming om dit fort Krayenhoff te noemen.

Krayenhoff kreeg in 1826 problemen over gepleegde oneerlijkheden bij de aanbesteding en over de bouw van de vestingwerken in Ieper en Oostende. In 1830 volgde zijn vrijspraak. Op 12 mei 1823 werd Krayenhoff tot Grootkruis in de Militaire Willems-Orde benoemd voor zijn bijdrage in het versterken van de Nederlandse Zuidgrens. Sinds 1826 stond hij op non-actief en schreef aan zijn memoires. Krayenhoff overleed op 82-jarige leeftijd en is aanvankelijk begraven in het fort Krayenhoff. In verband met de voorgenomen sloop van genoemd fort is Krayenhoff op 18 juli 1914 in een door de Regering aangekochte grafkelder op de begraafplaats Rustoord te Nijmegen herbegraven. De oorspronkelijke grafsteen is naar het Krayenhoffpark aan de Krayenhofflaan verplaatst. Ook werd in 1934 in Nijmegen de Eerste Infanterie Kazerne naar hem vernoemd als Krayenhoffkazerne.

De Linie van Beverwijk bestond oorspronkelijk uit 36 driehoekige aarden verdedigingswerken, lunetten genaamd. De nabijgelegen lunetten 1 t/m 7 zijn verloren gegaan door diverse bouwactiviteiten in de omgeving.

Aan de Rijksstraatweg tegenover de Maerten van Heemskerkstraat vind men Lunet nummer 8 welke in 2006 gedeeltelijk is gerestaureerd.

De middelgrote lunet 9 met (nog aanwezige) natte gracht ligt midden in een woonwijk. Via de Krayenhofflaan is deze nog terug te vinden. Het is een grote lunet die deels onder de nabijgelegen woonhuizen ligt. Een deel van de gracht is aanwezig, maar bevat geen water.

In de wal zijn twee Duitse mitrailleurloopgraven aanwezig, herkenbaar aan het metselwerk.

Aan het wandelpad tussen de Plesmanweg en de Randweg vinden we Lunet 10. Deze paardenweide bevat een middelgrote lunet met wederom twee mitrailleurloopgraven uit de Tweede Wereldoorlog.

De omliggende gracht rond deze grote lunet 11 is verdwenen. Het profiel van de lunet is door de lichte begroeiing echter nog goed zichtbaar. Het is nu een wei.

Door de zware begroeiing is de lunet 12 waarschijnlijk in slechte staat. Slechts een deel van de gracht op de rechterflank is nog zichtbaar. Het terrein is particulier eigendom en in gebruik voor opslag.

Achter de volkstuinten ligt de grote lunet 13 nog in redelijke staat. Door de beperkte bebossing zijn de contouren duidelijk zichtbaar. Ook deze lunet is tijdens de Tweede Wereldoorlog voorzien van twee loopgraven. Het terrein is in handen van de stichting Landschap Noord-Holland dat zich inzet voor het behoud ervan.

14 Ook deze middelgrote lunet is eigendom van de stichting Landschap Noord-Holland. De lunet bevat een hardstenen obelisk die oorspronkelijk op lunet nummer 15 te vinden was. De lunetten 15 tot en met 21 zijn echter verdwenen bij de aanleg van de begraafplaats en de noordelijkste uitbreiding van de Hoogovens. De op 8 december 2000 onthulde obelisk was daar geplaatst ter ere van de voltooiing van de linie in 1800. De marmeren plaat bevat de inscriptie "Si vis Pacem Para Bellem 1800" dat zich laat vertalen als "Als je vrede wilt, bereid je dan voor op een oorlog".

22 Zwaar begroeide lunet waarvan het profiel nog goed intact is.

Nummer 23 kent ook een zware begroeiing en ligt ingeklemd tussen twee doorgaande wegen.

25 De wal is nog duidelijk herkenbaar in het landschap maar gaat gebukt onder sterke begroeiing. Ook zijn hier nog 6 grenspalen aanwezig. Om de Rijks Militaire gronden zichtbaar te markeren werden vanaf 1840-1845 grenspalen rond bestaande en nieuwe militaire terreinen geplaatst. De palen zijn voorzien van tweemaal een letter met getal. De letter is meestal een 'O' van 'oorlog' in de hardstenen grenspalen en een 'D' van 'defensie'. Dit hangt af van de op het moment van plaatsing geldende naam van het Departement/Ministerie van Oorlog (1813-1928, 1940-1959) of Ministerie van Defensie (1928-1940 en sinds 1959). Er zijn nog 6 grenspalen aanwezig op deze locatie, waaronder O1; de eerste van de Linie van Beverwijk.

Wist U dat....

De Linie van Beverwijk een verdedigingslinie is in de vorm van een groot aantal lunetten, aangelegd in opdracht van Napoleon na de Slag bij Castricum (1795) om zo Beverwijk, maar vooral ook Amsterdam, beter te kunnen verdedigen.

De slag bij Castricum de aanleiding vormde om een adequate verdedigingslinie tussen de Noordzee en het toenmalige Wijkermeer op te werpen. Dit gebeurde in opdracht van

Napoleon. Deze militaire verdedigingslinie complementeerde een bestaande waterlinie van Monnickendam, via Purmerend naar Beverwijk (De linie van Noord-Holland). De twee linies samen worden ook wel de 'Linie Monnickendam - Wijk aan Zee' genoemd.

De linie voor een groot deel bestond uit drie rijen aarden wallen van ongeveer 2 meter hoog in de vorm van een halve maan, die in verspringend verband met elkaar lagen. De achterzijde was afgesloten met een pallissade. Indien mogelijk was er een natte gracht rond een lunet.

De lunetten hun naam danken aan de halve maan-vorm (het Franse 'lune' voor maan).

Een serie van 12 grote lunetten gelegen was aan de aanvalszijde op circa 400 meter afstand van elkaar. Ertussen maar iets naar achteren lagen 12 middelgrote lunetten. Nog verder naar achteren, en meestal gesitueerd achter de grote lunetten, lagen 14 kleinere. In de duinen was er slechts één aaneengesloten rij van 10 middelgrote lunetten met een in oorlogstijd aan te leggen strandbatterij.

Als kroon op het werk op lunet 15 (nu lunet 14) een natuurstenen obelisk geplaatst werd met de waarschuwende tekst: 'Si vis pacem para bellem' ofwel: 'Als u vrede wilt, bereidt u dan ten oorlog'.

Er nog elf lunetten over zijn: lunet 8 en 9 (Heemskerk) en 10, 11, 12, 13 en 14 (Beverwijk), 17 (op het terrein van TATA-steel en dus onbereikbaar); lunet 22, 23 en 25 (Wijk aan Zee). Over de staat van lunet 17, 22, 23 en 25 is niet veel bekend. Sinds 1989 zijn de eerste zeven en de obelisk rijksmonument.

Door slechte documentatie en het verloren gaan van vele lunetten het niet meer duidelijk is hoeveel er ooit geweest zijn.

De voor bijna 160.000 gulden opgeworpen linie nooit op de proef is gesteld. Al snel na de bouw werden de lunetten niet meer onderhouden. De terreinen werden echter niet verkocht en de grenzen zijn in 1885 opnieuw vastgesteld. Men overwoog om de linie te verbeteren en als noordelijke vleugeluitbreiding naar de kust voor de Stelling in te richten.

Tijdens zijn reis door Nederland Napoleon op 17 oktober 1811 ook Beverwijk aan deed om de linie te inspecteren.

Door tuinbouw, later woningbouw, uitbreiding van begraafplaats 'Duinrust' en uitbreiding van TATA-Steel (vrml. Hoogovens; Corus) zijn nogal wat lunetten verloren gegaan. Slechts zeven tot tien zijn overgebleven

In 1989 het rijk de cultuurhistorische, de ecologische en de ruimtelijke waarden van deze lunetten onderkende en ze op de rijksmonumentenlijst plaatste. Landschap Noord-Holland is de beheerder. Zij droeg in 2000 zorg voor de intensieve restauratie van de obelisk.